

EVALUATIEDOCUMENT SAMENWERKING ONDERWIJS - ZORGBOERDERIJEN

Inleiding

SGZ krijgt jaar na jaar een groeiend aantal aanvragen voor een zorgboerderij vanuit de sector Onderwijs (bijlage 1). Deze sterke groei toont dat er binnen de sector Onderwijs een grote nood is. Met deze nota wordt in kaart gebracht op welke wijze er momenteel gebruik gemaakt wordt van het aanbod van SGZ vanuit de sector Onderwijs. Het betreft de actuele situatie, zoals die voorkomt in de verschillende provincies anno 2010. Bij elke formule wordt verduidelijkt : voor wie? Wat? Welke doelstelling? De ervaren knelpunten maar ook de condities waarin dit type van time-out op de boerderij effectief werkt, en de meerwaarde ervan.

In 2009 kreeg SGZ 240 aanvragen vanuit Onderwijs. Voor 132 aanvragen werd een geschikte zorgboerderij gevonden, 33 aanvragen werden uiteindelijk ingetrokken (bv. omdat de situatie veranderd was, of omdat er een andere oplossing verkozen werd), 46 aanvragen bleken niet relevant te zijn. Dit laatste heeft te maken met de uitsluitingscriteria die SGZ hanteert:

- Jongere moet gemotiveerd zijn.
- De zorgboerderij is een middel om vooraf bepaalde doelstellingen te bereiken.
- Er mag geen acute psychiatrische problematiek zijn : de jongere moet kunnen functioneren in een 1-1 relatie, moet zich aan enkele basisafspraken kunnen houden, en mag geen gevaar vormen voor zichzelf of voor anderen (de zorgboer en zijn gezin, de dieren). In afwachting van opname, dus zonder dat er een diagnose is, is meehelpen op een zorgboerderij wel mogelijk als er een grondige inschatting werd gemaakt van het concrete gedrag van de jongere.
- Een zorgboerderij inschakelen is geen wondermiddel voor hardnekkige spijbelaars : hiervoor is andere hulpverlening nodig (b.v. gezinsbegeleiding, inschakeling comité). Als die geïnstalleerd is, kan een zorgboerderij wel helpen om het proces te ondersteunen, op voorwaarde dat de jongere/ouders hiervoor gemotiveerd zijn.

Inventarisatie van de types van aanvragen voor een zorgboerderij vanuit de sector Onderwijs

SGZ hanteert verschillende formules, om voor leerlingen een aanbod op maat te kunnen bieden, aangepast aan de specifieke situatie. Algemeen knelpunt is dat we vaststellen dat (zonder te veralgemenen) CLB-medewerkers zelf vaak ondersteuning nodig hebben in de keuze van welk type van time out interessant is in een bepaalde situatie. Zelfs een combinatie van verschillende formules is mogelijk: Doorheen de loop van het schooljaar kan men voor de leerling een traject uitstippelen waarin de verschillende formules op verschillende momenten zinvol kunnen ingezet worden.

Er worden 4 formules besproken :

- 1) Zorgboerderij als korte time-out
- 2) Zorgboerderij als vervangend schoolprogramma
- 3) Zorgboerderij in het kader van P.O.T.
- 4) Zorgboerderij als preventie van uitval in het kader van 'Anders Leren'

1. Zorgboerderij als korte time-out

Wie? Leerlingen van Buso, BSO, CDO, TSO, ASO

Wat? 1 tot 2 weken, (quasi) voltijds

Doelstelling : rust, afstand nemen, reflectie

Knelpunten:

- Is het principe van “ontheming” wel altijd effectief om de doelstelling te bereiken? Soms wel, soms niet.
- CLB's worden onder druk gezet door schooldirecties. Het mag niet louter sanctie zijn, maar wordt best vanuit een herstelgerichte visie aangewend, en met bedoeling dat leerling kan herintreden op school. Opvolging in de school is vaak ondermaats: wordt er echt iets mee gedaan door de school? Effectiviteit? Kan men op school blijven?
- Tijdsdruk: overleg school-CLB, overleg ouders, praktische regelingen (bus)
- Motivatie jongere/ouders ontbreekt wanneer het eenzijdig wordt opgelegd door de school. Jongere heeft weinig keuze. Ouders staan voor voldongen feiten.
- Er bestaat een grote nood bij Onderwijs naar zinvolle daginvulling voor jongeren die uitvallen.

Conditie waarin het effectief is :

- Grote betrokkenheid vanuit de school : leerlingenbegeleiding/schooldirectie volgt op, en doet er iets mee. Scholen met veel omkadering doen het beter.
- Rondetafel met ouders en jongere om alle mogelijke pistes te bekijken, waarvan de zorgboerderij één van de mogelijkheden is.
- Goede voorbereiding van de opstart : samen met ouders en jongere vragenlijst en doelstellingen invullen.
- Evaluatie van de vooraf bepaalde doelstellingen en terugkoppeling naar directie en leerkrachten.
- Leerlingen die praktisch ingesteld en niet verbaal zijn, hebben er baat bij. Intellectueel ingestelde leerlingen doen beter een groepsgericht T.O. programma.
- Goed ingepland tijdens het schooljaar (belangrijk om herstelgericht te kunnen werken)
- K.T.O. als dagbesteding, tijdens een schorsingsperiode, kan enkel indien jongere gemotiveerd is.

Meerwaarde :

Rust, reflectie, kans om zich te herpakken op school (=negatieve spiraal wordt doorbroken), krediet terugwinnen, vertrouwen herstellen.

2. Zorgboerderij als vervangend schoolprogramma

Wie? Leerlingen van Buso, BSO, CDO, TSO, ASO

Wat? Langere periode. Kan voltijds of deeltijds. SGZ biedt een aanbod dat niet bestaat in het aanbod van de erkende time out projecten, nl. langdurige opvang en zinvolle dagbesteding

Doelstelling : zinvolle dagbesteding en zinvolle leeromgeving in een andere context dan de schoolomgeving, rust bieden en zelfvertrouwen opbouwen door middel van positieve ervaringen.

Knelpunten:

- Duurtijd: scholen kunnen geen echte einddatum in het vooruitzicht stellen ('in afwachting van opname', 'in afwachting van nieuwe school', 'in afwachting van heroriëntering naar andere studierichting of andere school'), Scholen vragen soms zeer lange periodes voor

leerlingen ('tot einde schooljaar') waarvoor zij zelf geen passend aanbod meer hebben (=totaal afgehaakte leerlingen).

- Vaak jongeren met psychische problemen (autisme, psychose, depressie) die de druk op school niet meer aankunnen. De ouders zijn vaak sterk vragende partij (met de hierbij horende druk voor de zorgboer).
- Motivatie van de jongere : 1) voldoende gemotiveerd om te starten (druk school, druk ouders) – wanneer goed doorgepraat, is het voor de jongere vaak een verlichting om naar de zorgboerderij te gaan. 2) en om zo lang te blijven komen. Als de periode te lang duurt, is er veel kans dat de jongere ook hier zal afhaken.
- Reïntegratie in de school voor het lopende schooljaar, ligt heel moeilijk. Reïntegratie in de huidige school voor het volgende schooljaar, is onzeker. Er is soms een heel onduidelijk perspectief voor de jongere, wat de motivatie zeker niet ten goede komt.
- De interesse vanuit de school valt soms weg voor een leerling die langdurend op de zorgboerderij is, waardoor geen opvolging meer gebeurt vanuit de school. Wel vanuit CLB, al dan niet in combinatie met een andere welzijnsdienst (bv. thuisbegeleidingsdienst).
- Langdurige voltijdse aanwezigheid op een zorgboerderij kan voor de zorgboer een te grote last worden, zeker als de motivatie door de lange tijd wegzakt.
- CLB-medewerker staat soms onder druk van de school en eisende ouders
- 13-14 jarigen die 'kinderopvang' nodig hebben. Er is een maatschappelijke leemte wat betreft opvang van psychisch zieke kinderen. Veel jongeren vallen tussen de mazen van het onderwijs- en het welzijnsnet.
- Grote wachtlijsten voor de klassieke lange time-outprojecten van de erkende T.O.-organisaties. Sommige leerlingen komen niet in aanmerking voor dergelijke time-outprojecten.
- Buiten zorgboerderijen, zijn er geen alternatieve werkomgevingen. Er is weinig keuze voor deze leerlingen en ouders. Het zou motiverend werken als leerlingen kunnen kiezen uit verschillende vormen van werken (cf Begeleid Werken voor volwassen personen met een handicap)
- veel jongeren in lange time out, betekent een "bezette plaats" voor korte time-outs (minder jongeren die een kans kunnen krijgen op de zorgboerderij)

Conditie waarin het effectief is :

- Rondetafel met ouders en jongere om alle mogelijke pistes te bekijken, waarvan de zorgboerderij één van de mogelijkheden is.
- Goede voorbereiding van de opstart : samen met ouders en jongere vragenlijst en doelstellingen invullen.
- Grote betrokkenheid van school, CLB en andere hulpverlening: de onmiddellijke opvolging best door de hulpverlener die de context het beste kent, en grote evaluaties met alle betrokkenen geleid door CLB-medewerker.
- Best opvatten als schoolvervangend programma : goede opvolging is noodzakelijk, 1) om doelstellingen te behalen, 2) om gemotiveerd te blijven. De school moet hierin ook een rol blijven spelen.
- In plaats van lange tijd voltijds op de zorgboerderij te gaan, kunnen dezelfde doelstellingen soms ook bereikt worden door deeltijds op de zorgboerderij te gaan. (Wat met de andere dagen dat ze dan thuis zitten? Verificateur?)
- Het is niet altijd opportuun om een zorgboerderijovereenkomst op te maken tot het einde van het schooljaar. Er zijn situaties waarin het beter is om te starten met een bepaalde periode, en dit te verlengen na grondige evaluatie, en als alle betrokken partijen er achter blijven staan en dus ook doelstellingen opnieuw geformuleerd zijn voor de daarna komende

periode (de last voor de zorgboer, en ook de motivatie van de jongere kan iedere keer gecheckt worden)

- Leerlingen die praktisch ingesteld en niet verbaal zijn, hebben er baat bij. Intellectueel ingestelde leerlingen doen beter een groepsgericht T.O. programma.

Meerwaarde :

- rust en structuur bieden buiten de schoolcontext en buiten intensievere vormen van hulpverlening/therapie
- zelfvertrouwen opbouwen door middel van positieve ervaringen

3. Zorgboerderij in het kader van een P.O.T.

Wie? Jongeren in P.O.T.

Wat? Eindfase in het traject. Duurtijd en doelstellingen zijn afgebakend, opvolging via de P.O.T.-organisatie. 2à3 dagen, tot 2 weken

Doelstelling : toepassing van verworven inzichten en vaardigheden in een veilige 'werk'-context, voorbereiding op eerste werkervaring. Verbreden van de leefwereld van de P.O.T.-leerling.

Knelpunten:

- Jongere met multi-problem-achtergrond: goede omkadering door P.O.T.-begeleiding is noodzakelijk.
- Wordt soms gevraagd voor ultrakorte periode van 1 tot 2 dagen: dit is te kort om de doelstelling te bereiken.

Conditie waarin het effectief is :

- Jongere heeft reeds een traject doorlopen en maakt een bewuste keuze.
- Op het juiste moment tijdens het schooljaar : op tijd om nadien naar school terug te keren, en attest te halen.
- De jongere krijgt voldoende tijd om vaardigheden te oefenen op de boerderij (minstens 3 dagen).

Meerwaarde :

- Zinnige tussenstap om de jongere voor te bereiden op gaan werken.

4. Zorgboerderij als preventie van uitval in het kader van 'Anders Leren'

Wie? Leerlingen van Buso, ook BSO

Wat? 1 tot 2 keer in de week op de zorgboerderij, in combinatie met school. Meestal langdurend (zelfs het ganse schooljaar), kan ook beperkte periode.

Doelstelling : rustmoment preventief inbouwen, leerling gemotiveerd houden d.m.v. meer afwisseling in de schoolweek (geïndividualiseerd lespakket) en voldoende individuele aandacht .

Knelpunten:

- Integratie tussen school en zorgboerderij : methodisch en qua tijdsinvestering
- Motivatie jongere (om te starten én om het vol te houden) : er zijn geen alternatieven buiten de zorgboerderij
- Doelgroep vraagt veel aandacht van zorgboer(in) (mentaal heel jong én ASS, karakterstoornissen, ADHD...).

Conditie waarin het effectief is:

- Geïntegreerde aanpak vanuit een positieve benadering : grote betrokkenheid vanuit de school.

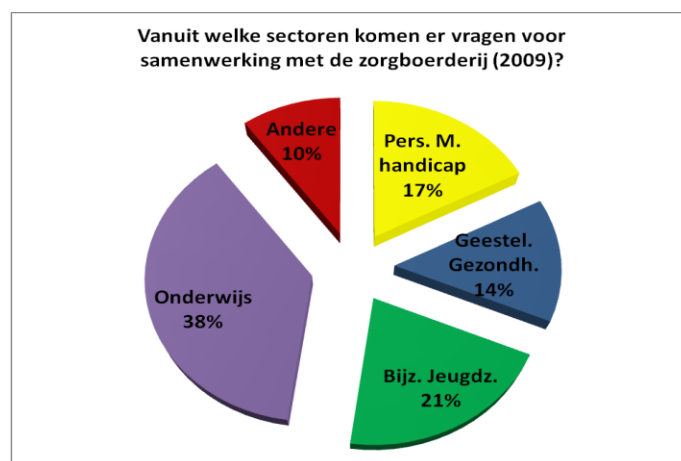
Meerwaarde:

- Nog alle krediet bij leerkrachten, leerling houdt goede relatie met de school.
- Geïntegreerd in schoolgebeuren : mogelijkheid tot toepassing van het geleerde (bv. sociale vaardigheden).
- Positieve aandacht voor jongere waardoor probleemgedrag vervaagt.
- Goed voor leerlingen met nood aan 1-1 contact.

Bijlage 1 : cijfers jaarverslag Steunpunt Groene Zorg 2009

aanvragen per sector, jaarverslag Steunpunt Groene Zorg 2009

Sector	Aantal vragen		Niet-relevant	Ingetrokken	Gematcht	gemaakt t.o.v. relevant, niet-ingetrokken
Pers. M. handicap	149	17%	8	17	107	86%
Geestel. Gezondh.	121	14%	14	16	80	88%
Bijz. Jeugdz.	179	21%	22	39	105	89%
Onderwijs	325	38%	51	50	194	87%
Andere	86	10%	12	18	41	73%
Totaal	860	100%	107	140	527	86%

Grafiek aanvragen per sector, jaarverslag Steunpunt Groene Zorg 2009

